

SVĚTOVÉ SETKÁNÍ SCÉNOGRAFŮ

V pražských koncertních síních ještě nezazní závěrečné koncerty mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro, vlastně ještě ani nebudou zahájeny zkoušky na Beethovenovu Ódu na radost, již bývá tato věhlasná událost uzavírána, a už se budeme těšit z velké kulturní konfrontace divadelních výtvarníků — scénografů i kostymérů — kteří se představí na PRAŽSKÉM QUADRIENÁLE 1979.

Spatříme tu velké národní kolekce, představující stav scénografického umění v jednotlivých zemích, ale uvidíme i soubory děl významných osobností, představující světové vrcholy tohoto druhu umění, a budeme srovnávat díla sledující konkrétní cíle obsahové; letos je to zvláštní pozornost, již věnuje divadlo dětem.

PRAŽSKÉ QUADRIENÁLE není jen objektivistickou konfrontací, ale i měřením sil, je jistým druhem soutěže. Odborná mezinárodní porota jednotlivá díla, ale i celé národní kolekce posuzuje a odměňuje, přičemž obsahovými kritérii, která rozhodují a oceňují hodnoty tohoto celosvětového scénografického setkání, jsou dosti přísné estetické zásady respektující především potřeby společenské: jde tu o uhlášení mírového světa pro naše děti, o dorozumění mezi národy, ale i o přetváření světa. Zvláštností této umělecké konfrontace není snaha o koexistenci různých názorových směrů, které zobrazují

svět bez ohledu na potřebu člověka a jeho touhu po spravedlivém a šťastném světě. Právě naopak, touha po štěstí je v této soutěži téměř základní normou!

Jde tedy o konfrontaci chápání humanismu, ale i o posouzení, jak se v různých končinách naší planety chápe socialistická morálka; vztah člověka ke společnosti a vztah společnosti k člověku. I když není tato formulace ve všech zemích, které budou na pražské výstavě zastoupeny, stejně chápána a vyslovována, chce aspoň být výtvarnou mluvou jednotně zobrazena. V tomto smyslu také scénografové celého světa vyslovují obdiv české předválečné a dnešní slovenské divadelní výtvarné kultuře, která se od svých počátků filozoficky inspirovala marxismem — a komunistickou avantgardou. Nebude na škodu si právě v této souvislosti připomenout, že pokrokovost naší scénografie nespočívala v progresivních proklamacích, vedoucích k jakési autonomii jevištního výtvarného umění, ale v její uvědomělé spolupráci s režiséry, herci i autory, kteří u nás byli jedni z prvních v Evropě, kdo pochopili dějinný význam Velké říjnové socialistické revoluce a usilovali o vyjádření jejích myšlenek v podmínkách kapitalistického Československa jako mluvčí tvůrčí inteligence, která rozpoznala třídní podstatu světa a uvědoměle se hlásila k dělnické třídě. A že se právě tento filozofický i historický zdroj stal pro naši divadelní kulturu a její scénografii jakýmsi inovačním procesem estetickým — to dnes ostatní svět chápe a hledá právě v proletářském umění a tím tedy i v kultuře, která se rodí v socialistických zemích, inspirace pro oživení vlastního umění. V dané chvíli nemusí být u jednotlivých tvůrců ani rozhodující, zda si

uvědomují, že podstata životnosti a prospěšnosti uměleckého díla je právě v uvědomělé službě vykořisťovaným: vždyť za dané historické situace, v níž jde ve světě o zachování míru pro šťastný lidský život, postačí, že největší umělecká díla, která dokáží komunikovat s miliónovými masami pracujících, se rodí právě v socialistické části světa.

Potěšitelné je, že umělecký svět — a v oblasti hudby a scénografie, tedy v oborech nezávislých na jazykové komunikaci — si tuto skutečnost plně uvědomuje a s úctou ji respektuje.

Autorita Pražského quadrienále vzrůstala zejména v letech, kdy zápas o socialistický charakter našeho státu a jeho kultury se velmi vyostřoval a naše socialistická kultura byla v celém světě hanobena právě pro svoji socialistickou obsahovost, která prý umění ubírá na estetických hodnotách. Budme hrdí, že právě v těchto letech autorita tohoto světového měření sil rostla, a vslovme dík všem obětavým organizátorům, kteří s malým počtem sil i prostředků dokáží v našem hlavním městě uspořádat událost, která dokáže socialistickým duchem infikovat i jiný výtvarný svět.

Povaha scénického výtvarného umění nedovoluje, aby oživalo jen v ateliérech a uzavřených prostorách. Scénické umění je životné jen s hercem a divákem. Jeho hodnota je tedy prověřována každý večer právě jeho schopností komunikovat. Jestliže mu divák nerozumí, opouští divadlo a s ním i dobrého herce. Často ani velký a populární herec nedokáže zprostředkovat jeho sdělnost, jestliže v díle samotném není obsažena.

Přijme-li výtvarný svět, který se na Pražském quadrienále sejde, podněty, které socialističtí scénografové nabídnou ke zhlédnutí, a budou-li tyto inspirace třeba jen úzce estetické povahy, odvezou si domů právě v těch čistě uměleckých pohledech i velké svědectví o životě socialistické společnosti. A zároveň se přesvědčí, že naše socialistická kultura se neuzavírá před srovnáváním a konfrontací s celým světem. Vždyť pro socialistickou společnost, zrovna tak jako pro každého člověka je možnost poznávat hnačí silou jeho tvůrčích schopností. A bez rozvíjení tvořivého ducha každého jednotlivce celého našeho společenství je budoucnost nemyslitelná.

MILOŠ VOJTA

TVORBA, 23.5.1979